

Helsingin varhaiskasvatus- suunnitelma

Helsinki
Helsingfors

Helsingin varhaiskasvatus- suunnitelma

Sisällys

1.	Johdanto	
2.	Stadissa on kliffaa olla snadi	7
2.1	Lapsuuden merkitys	7
2.2	Varhaiskasvatuksen arvoperusta	8
2.3	Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Helsingissä	9
2.4	Yhteistyön periaatteet	13
2.5	Oppimiskäsitys	15
2.6	Oppimisympäristö	16
2.7	Laaja-alainen osaaminen	18
2.8	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	25
3.	Toimintakulttuurin kehittäminen ja leikin pedagogiikka	29
3.1	Toimintakulttuurin kehittäminen	29
3.2	Leikin pedagogiikka	31
3.3	Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	31
3.4	Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	32
3.5	Oppimisen alueet	34
4.	Kehityksen ja oppimisen tuki	45
5.	Dokumentointi, arviointi ja kehittäminen	49
5.1	Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	49
5.2	Pedagoginen dokumentointi	50

Julkaisun kuvat:

Konsta Linkola (s. 1, 2, 20, 33, 42, 50),
Jussi Hellsten (s. 6), Kimmo Brandt (s. 14)
Lauri Mannermaa (s. 28)
Juhana Hurtig (s. 39), Aura Piha (s. 46)

1 Johdanto

Tervetuloa tutustumaan Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaan!

Lasten kanssa rakennetaan kaupunkia, joka on avoin ja yhteisöllinen, lasta kuuleva ja osallistava.

Varhaiskasvatus on osa Helsingin kasvatus- ja koulutusjärjestelmää muodostaen tärkeän vaiheen lapsen kasvun- ja opinpolulla. Laadukas varhaiskasvatus edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Koko kaupunki on kasvatuksen ympäristö, ja kaikki sen toimijat rakentavat sivistystä sekä vaikuttavat lasten kansalaisoikeuksien toteutumiseen.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma perustuu varhaiskasvatukseen (540/2018) ja valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 -asiakirjaan. Se on helsinkiläisiä varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittava asiakirja, joka kattaa varhaiskasvatuksen kaikki toimintamuodot ja velvoittaa myös yksityisiä palveluntuottajia.

Helsingissä annetaan lapselle mahdollisuus leikkiin ja leikin kautta vaikuttamiseen. Lapsen osallisuutta vahvistetaan omassa lapsiryhmässä, asuinalueella, kaupunkilaisena ja kansalaisena. Helsinki on

monipuolinen oppimisympäristö, jossa lapset saavat näkyä ja kuulua!

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma koostuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöstä sekä helsinkiläisen varhaiskasvatuksen ominaispiirteitä ja toimintatapoja kuvaavasta sisällöstä.

Varhaiskasvatussuunnitelma jäsentää varhaispedagogisen toiminnan sekä säännöllisen arvioinnin. Arvioinnissa hyödynnetään kansallista varhaiskasvatuksen tietovarantoa sekä kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointimateriaalia ja laadun indikaattoreita.

Varhaiskasvatustyöskytävät laativat vuosittain Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvan toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelmassa kuvataan toiminnan järjestämisen pedagogiset periaatteet. Lapset ja huoltajat ovat mukana toiminnan suunnittelussa.

Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Varhaiskasvatustilaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018

2

Stadissa on kliffaa olla snadi

2.1. Lapsuuden merkitys

Helsingissä varhaiskasvatuksella on pitkä historia 1800-luvun lopusta alkaen. Vähävaraisten lasten sosiaalisesta hoivasta ja kasvatuksesta alkunsa saanut toiminta on monien vaiheiden kautta ja lainsäädännön muutosten myötä kehittynyt jokaisen lapsen oikeudeksi pedagogisesti suunniteltuun, kehitystä ja oppimista tukevaan varhaiskasvatukseen. Nykypäivän varhaiskasvatus luo uutta kulttuuriperintöä yhdessä tämän päivän lasten kanssa. Samalla vaalimme historiaa ja lapsuuden perinteitä.

Helsingissä lapsuus ja lapset saavat kuulua ja näkyä kaupunkikuvassa. Helsinki tarjoaa lapsille rikkaan ja monipuolisen oppimisympäristön sekä mahdollisuuksia elämykselliselle toiminnalle ja oppimiselle. Yhdessä lasten kanssa rakennamme kaupunkia, joka on avoin ja yhteisöllinen ja jossa erilaisia ja eri taustoista tulevia ihmisiä arvostetaan ja kunnioitetaan.

Helsinki on kansainvälinen kaupunki, jossa tuemme yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista. Lapset ovat osa kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoista yhteisöä. Vahvistamme lasten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Rakennamme yhdessä kulttuuri-, kirjasto-, liikunta- ja ympäristöpalveluiden sekä muiden toimijoiden kanssa lasten elämää avartavaa, lapsuutta arvostavaa ja sukupolvien kohtaamiseen kannustavaa Helsinkiä.

Helsinki rakentuu tiiviistä kaupunkikeskuksesta ja sen ympärille muodostuvista asuma-alueista, joiden omaleimaisuus on osa lasten kasvuympäristöä ja kokemusmaailmaa. Julkinen liikenne mahdollistaa tutkimisen koko kaupunkiin. Monipuolinen kulttuuri ja taidetarjonta kuuluvat jokaiselle helsinkiläiselle lapselle.

Toiminnan arvioinnin tueksi

Onko yhteinen arvoperusta kaikkien työntekijöiden tietoisuudessa ja sitoudutaanko siihen?

Mitä on tehty alueellisen yhteisöllisyyden edistämiseksi huoltajien ja muiden varhaiskasvatuksen toimintamuotojen kanssa?

Miten kaupungin kulttuuri-, liikunta- ja ympäristötietoisuutta edistävää tarjontaa on hyödynnetty?

Miten on onnistuttu säilyttämään lasten yhdenvertaisuus ja mahdollisuus olla osallisena omana arvokkaana itsenään?

Ovatko toiminta- ja oppimisympäristöt erilaisuutta kunnioittavia ja tasa-arvoa edistäviä?

Esimerkki toimintasuunnitelman laadintaa ohjaavista kysymyksistä.

2.2. Varhaiskasvatuksen arvoperusta Helsingissä

Helsingiläinen varhaiskasvatus perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyille arvoille sekä Helsingin kaupungin arvoille.

Helsingin kaupunki painottaa kaikessa toiminnassaan rehellisyyttä, oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaista kohtelua ja avoimuutta.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisenä, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista.

Varhaiskasvatuksessa ennaltaehkäistään, tunnistetaan ja puututaan rasistiseen ja syrjivään toimintaan. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsilla on yhdenvertaiset oikeudet tulla kuulluiksi ja nähdyiksi ja ilmaista mielipiteensä. Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten toimijuutta ja heitä autetaan tunnistamaan omia voimavarojaan.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla on mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta.

Sukupuolten välinen tasa-arvo on ihmisen perusoikeus ja yhteiskunnallinen perusarvo. Henkilöstö luo moninaisuutta kunnioittavan ilmapiirin. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Helsingin kaksi- ja monikielisyys on rikkaus. Kielten ja kulttuurien elinvoimaa tuetaan tekemällä monipuolisesti yhteistyötä.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan.

Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle siten, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

2.3. Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Helsingissä

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018). Tavoitteet ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1 edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2 tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3 toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4 varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5 turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6 antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7 tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8 kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9 varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10 toimia yhdessä lapsen sekä lapsen huoltajan tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Helsingissä varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Avointa varhaiskasvatusta järjestetään leikkipuistoissa ja leikkitoiminnan kerhoissa. Vuorohoitoa ja ympärivuorokautista hoitoa tarjotaan päiväkodeissa keskitetysti tarvetta vastaavasti. Helsingissä varhaiskasvatusta annetaan suomen ja ruotsin kielellä sekä kaksikielisenä suomi-saame toimintana.

Yksityiset varhaiskasvatuksen palvelut täydentävät kunnallisia palveluja. Ne tuovat myös oman lisänsä palveluvalikkoon erilaisten pedagogisten tai kielipainotusten myötä. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa vaihtoehtoina ovat päiväkotit ja perhepäivähoito. Kaupunki ohjaa ja valvoo helsinkiläisten yksityisten palveluntuottajien toimintaa. Tuottaja vastaa siitä, että toiminta on varhaiskasvatustilain, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman mukaista. Yksityiset päiväkodit kuvaavat tarkemmin toimintatapsansa vuosittain laadittavassa toimintasuunnitelmassa.

Palveluohjauksella, neuvonnalla ja monipuolisella viestinnällä huolehditaan siitä, että huoltajat saavat tietoa kaikista varhaiskasvatuksen toimintamuodoista ja niiden ominaispiirteistä. Tarvittaessa viestintää toteutetaan myös monikielisesti.

Päiväkoti

Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Ryhmät suunnitellaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisiksi. Niiden muodostamisessa otetaan huomioon lasten ikä, sisarusuhteet tai tuen tarve sekä henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset. Osallisuuden toteutuminen vertaisryhmässä sekä lapselle luontevat tavat toimia ja oppia otetaan huomioon lapsiryhmiä muodostettaessa sekä toimintaa suunniteltaessa.

Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara. Kokonais- vastuu lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajalla. Varhaiskasvatustilain korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan pedagogista vastuuta. Varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä. Ammatti, vastuut ja tehtävät toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla, kun kaikkien osaaminen on käytössä.

Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä voidaan järjestää perhepäivähoitajan tai lapsen kotona, kolmiperhepäivähoitona tai ryhmäperhepäivähoitona.

Lapsi saa mahdollisuuden yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen pienessä ryhmässä, kodinomaisessa ympäristössä. Perhepäivähoidossa opitaan monipuolisesti arjen taitoja oman hoitajan ohjauksessa leikin kautta.

Koko kaupunki on oppimisympäristönä. Lapset tutustuvat omaan kaupunginsaansa ja laajenevasti koko kaupunkiin. Päivien kulkua voidaan muokata joustavasti lasten ideoiden ja hoitajan erityisosaamisen mukaan. Yhteistyö lähipäiväkodin kanssa on suunniteltua ja toimivaa (kaveripäiväkoti). Kaikilla lapsilla on tuttu hoitopaikka joka tilanteessa.

Toimintaa ohjaava Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka laaditaan yhdessä huoltajien kanssa. Perhepäivähoidon johtaminen tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoin varhaiskasvatus

Leikkitoiminnan kerhoja on päiväkodeissa ja leikkipuistoissa. Kerhotoiminta on suunnattu kotihoidossa oleville 2-4-vuotiaille lapsille, ja ne toimivat 2,5-3 tuntia sovittuina päivinä. Kerhossa lapsi saa kokemuksen ryhmään kuulumisesta sekä mahdollisuuden monipuoliseen pedagogiseen toimintaan ulkoilun, liikkumisen, leikin ja taiteen kautta. Kerhotoiminta tarjoaa perheille kontakteja muihin alueen lapsiperheisiin.

Leikkipuistoissa ja perhetaloissa järjestetään suunnitelmallista ja tavoitteellista avointa varhaiskasvatusta osana helsinkiläisten lasten kasvun ja oppimisen polkua.

Leikkipuistot toimivat alueella aktiivisesti yhteistoimijuudessa eri sidosryhmien ja moninaisten yhteistyökumppaneidensa kanssa. Yhdessä he kehittävät ja toteuttavat erilaisia toimintoja ja tapahtumia lapsille ja perheille.

Leikkipuistot ovat leikki- ja kohtaamispaikka kaikenikäisille. Ohjatut toiminnat pikkulapsiperheille vahvistavat lasten ja vanhemman välistä kohtaamisen iloa ja vuorovaikutusta. Vauvaperheille leikkipuistot järjestävät vauvaperhetoimintaa, joka on jatkoa neuvolan perhevalmennukselle. Leikkipuistoyksiköissä laaditaan vuosittain toimintasuunnitelma yhdessä asiakkaiden kanssa. Arjen toiminnan ideat ja toiminnan tarpeet nousevat

päivittäisissä kanssakäymisissä ja yhteisissä kohtaamisissa sekä vuotuisista asiakaskyselyistä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja oppimisen alueet otetaan toiminnassa kattavasti ja monipuolisesti huomioon. Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen, ilmaisun monet muodot ja kielten rikas maailma näkyvät monipuolisesti avoimen varhaiskasvatuksen ohjatuissa toiminnoissa ja leikkipuiston toimintaympäristössä sisällä ja ulkona.

Lapsilla on yhdenvertaiset oikeudet tulla kuulluksi ja nähdyksi ja ilmaista mielipiteensä. Vahvistamme lasten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen henkilökunta tekee sovitusti yhteistyötä lastensuojelun kanssa, silloin kun perheen olosuhteet tai lapsen tarve sitä edellyttää. Yhteistyössä sovitaan siitä, miten varhaiskasvatuksessa voidaan vastata lapsen tarpeisiin osana lapsen kasvun tukemisen kokonaisuutta.

Yhteydenotto lastensuojeluun tehdään tuen tarpeen arvioimiseksi silloin, kun varhaiskasvatuksessa havaitaan pulmia lapsen arjessa ja vanhempi on halukas saamaan apua lastensuojelusta. Mikäli yhteydenottoa tuen tarpeen arvioimiseksi ei voida tehdä yhdessä vanhempien kanssa ja varhaiskasvatuksen työntekijöillä on huoli lapseen ja tämän elinoloihin liittyvistä asioista, tehdään lastensuojeluilmoitus.

2.4. Yhteistyön periaatteet

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset.

Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Toiminnan ja sisältöjen näkyväksi tekeminen on tärkeä osa yhteistyötä. Yhteistyön tukena käytetään varhaiskasvatuksen toiminnasta tehtyä dokumentaatiota. Yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen tai kun lapsi vaihtaa ryhmää (luku 2.8).

Lasten huoltajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Helsingin varhaiskasvatuksessa on käytössä yhdessä kehitettyjä toiminnallisen osallisuuden malleja, joiden tavoitteena on liittää huoltajat osaksi varhaiskasvatuksen yhteisöä ja vahvistaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja huoltajien välistä luottamusta. Konkreettiset yhteistyötä edistävät toiminnot kuvataan varhaiskasvatussyksiköiden toimintasuunnitelmissa.

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Helsingin varhaiskasvatuksessa monialaista yhteistyötä tehdään koulun, neuvolan, lastensuojelun sekä muiden sosiaalipalveluiden ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa.

Varhaiskasvatuksessa olevan neljä-vuotiaan lapsen laaja terveystarkastus tehdään yhteistyönä perheen, varhaiskasvatuksen ja neuvolan kesken. Tätä kutsutaan Hyve-malliksi. Se sisältää lapsen varhaiskasvatuskeskustelun, lapsen kuulemisen sekä neuvolan laajan terveydenhoitajan ja lääkärin suorittaman terveystarkastuksen. Yhteistyössä neuvolan kanssa toteutetaan yksilötarkastusten vaihtoehtona Neuvola päiväkodissa –toimintamallia. Se sisältää kolmevuotiaiden lasten terveystarkastuksen, suun terveydenhuollon tarkastuksen ja huoltajien valitseman mukaisen vertaiskeskustelun.

Yhteistyötä rakennetaan varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen, muun julkishallinnon, järjestöjen ja asukasryhmien sekä yritysten kanssa. Yhteistyön tavoitteena on lisätä lapsen osallisuutta yhteiskunnallisena toimijana sekä kehittää ja rikastaa varhaiskasvatuksen toimintaa.

Helsingissä vähennetään lasten ja nuorten eriarvoistumista ja ehkäistään syrjäytymistä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala luo yhdessä sosiaali- ja terveystoimen kanssa toimintamalleja lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä tarvittaviin erityisen tuen muotoihin.

Opinpolun jatkumo esiopetuksesta perusopetukseen varmistetaan tekemällä tiivistä yhteistyötä perusopetuksen kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelma luo pohjan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmalle.

2.5. Oppimiskäsitys

Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa.

Oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Lapset oppivat leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Oppimista tapahtuu lasten havainnoissa ja tarkkaillen ympäristöään, jäljitellessä muiden toimintaa sekä tulkitessaan näitä kokemuksiaan vertaisryhmässään.

Varhaiskasvatuksen oppimiskäsityksessä korostetaan yhteisön merkitystä ja yhteisöllisyyttä, mikä ilmenee esimerkiksi kaverin auttamisena ja ryhmässä oppimisena. Lapsen osallisuus ja tasavertainen vuorovaikutus suhteessa vertaisryhmään mahdollistaa oppimisen ja kokemuksen ryhmään kuulumisesta. Henkilöstö huolehtii siitä, että lapsi pääsee ryhmän täysivaltaiseksi jäseneksi.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana on lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiesaan olonsa turvalliseksi. Helsinkiläisessä varhaiskasvatuksessa kiinnitetään erityistä huomiota vuorovaikutuksen laatuun, sensitiiviseen ja lämpimään kohtaamiseen lapsen kanssa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeisin toimintamuoto. Varhaiskasvatuksessa tiedostetaan leikin itseisarvo lapselle sekä sen toiminnallinen pedagoginen merkitys. Leikki on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapsi samalla oppii ja omaksuu tietoa. Leikki edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia. Lapselle ominaisen toiminnan, liikkumisen, tutkimisen ja taiteellisten elämysten kautta lapsen laaja-alainen osaaminen (luku 2.7) kehittyy ja oppimisen alueiden (luku 3.7) sisällöille syntyy merkityksiä.

Henkilöstö vaalii pedagogisesti tuettua leikkiä havainnoiden ja reagoien lasten aloitteisiin. Leikin laatuun panostetaan ja lapsen leikki-ideoille annetaan tilaa. Oppimisympäristöä muokataan yhdessä lasten kanssa leikkitarpeiden mukaan. Leikin havainnointi ja dokumentointi ovat oleellisia leikin idean kehittämisessä lasten kanssa. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

2.6. Oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa leikkiä, liikkumista ja osallisuutta edistävä, kehittävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Ne houkuttavat lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua. Oppimisympäristö ohjaa leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen kokemiseen. Lapsilla on mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Yhteisesti sovitut toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöön kuuluvat rakennettu ympäristö, luonto, kaupungin harrastus- ja kulttuuritarjonta sekä kaupungissa liikkumisen mahdollisuudet. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina. Ympäristön moninaisuus ja kestävä kehitys periaatteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa.

Varhaiskasvatuksessa tehdään luontaista yhteistyötä alueen eri toimijoiden kanssa. Alueellisella toiminnalla on merkityksellinen tehtävä yhteisöllisyyden rakentamisessa. Lapset liittyvät lähiyhteisöön erilaisten juhlien, retkien ja traditioiden kautta. Lasten kulttuuri tuodaan rohkeasti esiin asuinalueella. Museot, kirjastot ja teatterit sekä julkinen liikenne ovat osa helsinkiläistä oppimisympäristöä.

Varhaiskasvatus kehittää kuntalaisten osallistumisen muotoja yhdessä muun kasvatusta- ja koulutustoimialan kanssa. Toiminnassa korostetaan yhteisöllisyyttä, toimijoiden verkostoitumista sekä huoltajien osallisuutta lapsen varhaiskasvatukseen ja oman asuinalueen kehittämisessä. Kehittämisen kumppaneita ovat Helsingin laajat ja monipuoliset kulttuurin-, liikunnan-, ympäris-

tökasvatuksen-, nuorisotyön- ja vanhustyön verkostot.

Oppimisympäristön moninaisuus ja alueelliset yhteistyöverkostot kirjataan toimintasuunnitelmaan.

Turvallisuus, terveellisyys ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista.

Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa.

Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Lapsen ja aikuisen yhteinen toiminta varmistaa lapsen huomioimisen ja vahvistaa lapsen osallisuutta. Aikuinen vastaa lapsen aloitteisiin. Henkilöstön positiivinen asenne ja esimerkki myönteisestä vuorovaikutuksesta vahvistavat koko ryhmän turvallista ja moninaisuuden hyväksyvää ilmapiiriä. Kasvatustyö sopii käytännöt positiivisen vuorovaikutuksen tukemiselle sekä ristiriitatilanteiden selvittämiseen.

Kiusaamisen ehkäisy alkaa varhaiskasvatuksesta. Ryhmytyminen ja lapsiryhmän hyvä ilmapiiri ehkäisevät kiusaamista tehokkaasti. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan jokaisena päivänä, että kukaan lapsi ei jää yksin. Huoltajille avataan pienten lasten kiusaamista ilmiönä ja sovitaan toimintamallit sen ehkäisemiseksi. Hyvät toiminnan rakenteet ovat merkittävässä osassa kiusaamisen ehkäisyssä.

Varhaiskasvatuksessa toteutuu leikkirauha. Leikki- rauhan julistaminen on hyvä tapa käynnistää lasten, huoltajien ja työntekijöiden yhteinen kaverisuhteita vahvistava ja kiusaamista ehkäisevä työ. Lasten omat ideat tulevat huomioituksi ja lapset ovat itse suunnittelemassa ja toteuttamassa tapahtuman teemaa ja sisältöä.

Turvalliseen varhaiskasvatukseen kuuluu tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä. Turvallisuudessa suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus ovat keskeinen toimintatapa (vuosittainen työnvaarojen arviointi). Lapsille tarjotaan mahdollisuus kohdata hyväksyttäviiä riskejä innostavassa, haastavassa ja valvotussa leikki- ja oppimisympäristöissä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Esimerkki oppimisympäristön laadun arvioinnista:

Mistä tiedämme, että olemme onnistuneet?

oppimisympäristöjä on tarkasteltu, arvioitu ja muunneltu toimintakauden aikana

lapset ovat osallistuneet oppimisympäristön arvioimiseen ja muotoutumiseen

alueen varhaiskasvatuksen, kulttuurin, liikunnan ja ympäristön toimijoiden kesken on aktiivista, lasten leikkiä ja yhteisöihin kiinnittymistä edistävää verkostoyhteistyötä.

Henkilöstö varmistaa, että jokaisella lapsella on hyvä olla varhaiskasvatuksessa ja tuntee kuuluvansa ryhmään.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ohjaavat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja oppimisen prosessien tukeminen. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia.

Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Laaja-alaisen osaamisen viisi osa-aluetta:

- 1 ajattelu ja oppiminen
- 2 kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- 3 itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- 4 monilukutaito ja tieto- ja viestintä- teknologinen osaaminen
- 5 osallistuminen ja vaikuttaminen

Ajattelu ja oppiminen

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoita ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä, tuetaan iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia.

Lapsia kannustetaan sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Samalla opitaan myös pettymyksen tunteiden käsittelyä.

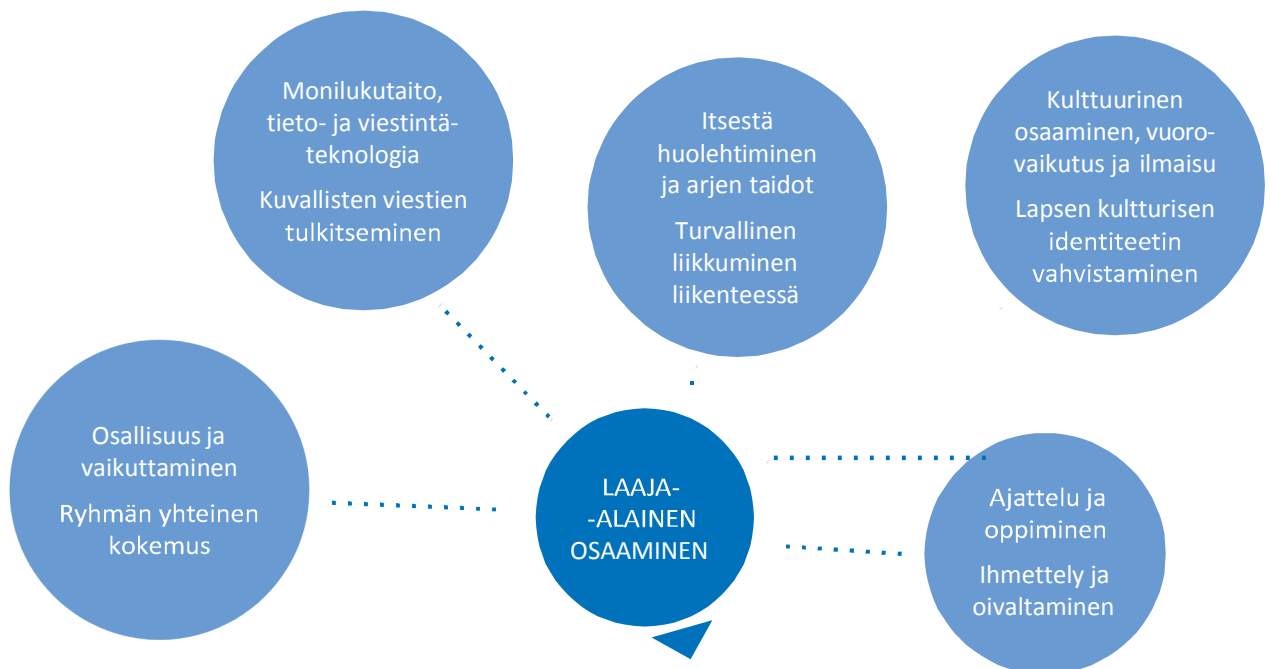
Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky tarkastella omia arvoja ja asenteita. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa ja myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön. Eri kulttuuri- ja katsomustaustoista peräisin olevien satujen, leikkien, juhlaperinteiden ja ruokailutapojen kautta edistetään kulttuureihin tutustumista ja lapsen kulttuuri-identiteetin rakentamista.

Esimerkki retken pedagogisesta suunnittelusta ja tavoitteenasettelusta

Prosessitavoitteet

Sisällölliset tavoitteet

Mennään museoon!

Eskelinen & Hjelt 2016

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitaitilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja.

Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Henkilöstö rakentaa turvallista ja avointa ilmapiiriä ja kohtaa lapset ja perheet kunnioittavasti ja arvostavasti. Helsinki tarjoaa monipuolisesti tietoa eri kulttuurien tuntemukseen ja yhteistoimintaan. Kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa myös digitaalista viestintää hyödyntämällä.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Varhaiskasvatuksessa suhtaudutaan myönteisesti lapsen kysymyksiin kehosta ja seksuaalisuudesta. Lapsen kehoitsetuntoa tuetaan hyväksyvän ja turvallisen suhtautumisen kautta siten, että lapsi voi kokea oman kehonsa arvokkaaksi ja osaa kunnioittaa myös toisen kehon yksityisyyttä. (Väestöliitto: Kehotunnekasvatus).

Helsingissä halutaan edistää kaikenikäisten liikkumista ja kaupunkilaisten hyvinvointia. Oppimis- ja toimintaympäristöä hyödynnetään lasten monipuolisessa liikkumisessa sisällä, ulkona ja luonnossa. Samalla huolehditaan siitä, ettei pitkäkestoisia istumista vaativia tilanteita synny päivän aikana. Henkilöstö tuntee Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset (OKM 2016) ja kehittää säännöllisesti toimintaansa siten, että lapset saavat nauttia monipuolisesta päivittäisestä liikkumisesta.

Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Tieto- ja viestintäteknologisella osaamisella tarkoitetaan taitoa käyttää digitaalisia laitteita ja palveluita oppimisen, ilmaisun, vuorovaikutuksen sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen tukena.

Lasten kanssa havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin digitaalisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen käyttöön. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan yhdessä lasten kanssa käyttämään digitaalisia laitteita ja palveluita oppimisen tukena. Eri lähteistä löytyvän tiedon tutkiminen ja vertaileminen sekä havainnoista keskusteleminen tukevat lapsen tiedonhaun taitoja ja kriittistä ajattelua. Tiedonhaun harjoittelussa hyödynnetään lasten omia mielenkiinnon kohteita.

Lasten mediaan, peleihin ja sovelluksiin liittyviä mielenkiinnon kohteita, leikkejä ja kokemuksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa. Lasten kanssa keskustellaan pelaamiseen liittyvästä turvallisuudesta, kuten ikärajoista sekä verkossa toimimisen pelisäännöistä. Digitaaliset pelit ja sovellukset tarjoavat lapsille mahdollisuuden harjoitella ongelmanratkaisutaitoja vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa. Pelit valitaan siten, että ne ovat pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja ikätasoisia.

Esimerkki. Monilukutaitoa oppimassa

Lasta kannustetaan tuottamaan itse digitaalista materiaalia esimerkiksi ohjelmoimalla, äänittämällä, videoimalla tai piirtämällä. Digitaalisia välineitä käytetään luovuuden tukena ja yhtenä ilmaisun keinona. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa.

Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Lapsi on osallisena digitaalisessa dokumentoinnissa esimerkiksi kuvaamalla tai videoimalla itselleen merkityksellisiä leikkejä tai tapahtumia. Dokumentoitua materiaalia tutkitaan yhdessä ja sitä voidaan myös esitellä huoltajille.

Helsinki kehittää innovatiivisesti uusia tapoja digitaalisten laitteiden ja palveluiden käyttöön sekä digipedagogiikan kehittämiseen yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Yhdessä kokeillen ja arvioiden luodaan pedagogiikkaa, joka tukee niitä taitoja, joita lapset tarvitsevat tulevaisuudessa myös digitaalisesta näkökulmasta.

Tieto- ja viestintäteknologisten välineiden käyttö oppimisen tukena on osa lapsen opin polkua varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle asti. Kaikille lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustua digitaalisiin laitteisiin ja palveluihin turvallisessa ympäristössä yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Monilukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista harjoitella

hyödynnetään myös yhteistyökumppaneiden välineitä ja osaamista.

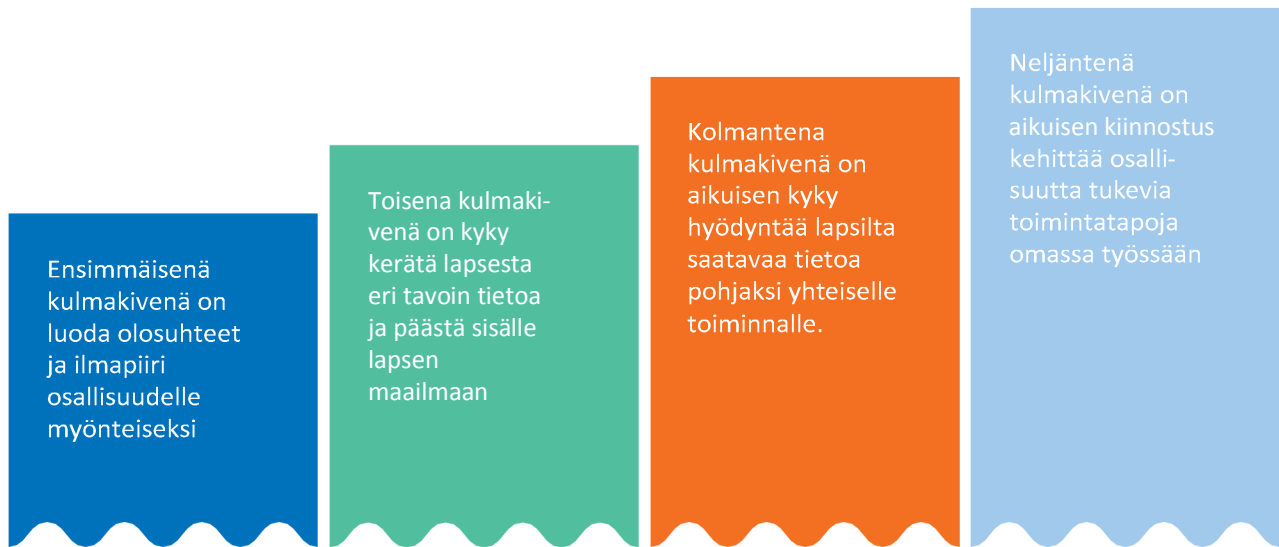
Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Sen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito.

Helsingissä aikuisen toiminnassa noudatetaan seuraavia osallisuuden kulmakivien periaatteita:

Lähde: Venninen ja Leinonen 2010

2.8. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma (Lapsen vasu) yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa asetetaan yhdessä toiminnalle tavoitteita, joilla edistetään lapsen suunnitelmallista kasvatusta, opetusta ja hoitoa.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista. Suunnitelman laadinta on prosessi, jossa on useita työvaiheita. Se sisältää keskustelun ja kirjoittamisen lisäksi lapsen vahvuuksien, tarpeiden ja mielipiteiden selvittämistä ja havainnointia sekä lapsen aiemman vasun toteutumisen arviointia. Prosessin työstämiseen, havainnointiin, dokumentointiin ja arviointiin osallistuu moniammatillisesti koko lapsen kanssa toimiva kasvattajatiimi.

Suunnitelma perustuu lapsen vahvuuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin sekä lapsen etuun ja tarpeisiin. Lapsen vasuun kirjataan pedagogiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä lapsen mahdollisesti tarvitsemat tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen (luku 4). Lapsen vasun laadinnassa otetaan huomioon vieras- ja monikielisten lasten kieli- ja kulttuuritausta, kielelliset taidot ja valmiudet. Suunnitelmaan kirjataan, miten lapsen suomen kielen oppimista edistetään tavoitteellisesti ja kielellistä identiteettiä tuetaan lapsen edellytyksistä ja tarpeista käsin (luku 3.5 Kielten rikas maailma). Suunnitelman laatimisessa otetaan huomioon lapsen kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytetään ammattitulkia molemminpuolisen ymmärryksen vahvistamiseksi.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjatut lapsen vahvuuksista ja tarpeista nousevat pedagogiset tavoitteet ja toimenpiteet muodostavat pohjan lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Koko lapsen kanssa toimiva henkilöstö on tärkeässä roolissa lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi, tavoitteellisen toiminnan toteuttamisessa sekä huoltajien päivittäisessä kohtaamisessa ja keskusteluissa.

Lapsen vasua arvioidaan ja täydennetään yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa vähintään kerran vuodessa ja aina lasten tarpeiden sitä edellyttäessä. Henkilöstö kokoaa lapsen kanssa yhdessä hänelle merkityksellisiä dokumentteja ja töitä osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointia ja portfolioa.

Varhaiskasvatusyksikön esimies turvaa kasvattajatiimille työn suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin edellytykset. Perhepäivähoidossa suunnitelman laativat perhepäivähoitajat esimiehensä ohjaamana.

Vanhemmilta koottiin näkemyksiä varhaiskasvatuksessa ja uudessa ryhmässä aloittamiseen:

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja siirtyessä ryhmästä tai varhaiskasvatuksen muodosta toiseen, otetaan huomioon lapsen tarpeet:

Tutustumiselle varataan riittävästi aikaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on sensitiivistä ja huolehtii tiedonkulusta niin lasten kuin huoltajien kanssa.

Perheet saavat ajoissa tietoa tulevasta muutoksesta, ryhmän toiminnasta ja aloitukseen liittyvistä käytännöistä. Henkilöstö on aktiivista ja lapsi siirtyy saattaen uuteen ryhmään. Huolehditaan kaverisuhteista ja osallisuudesta.

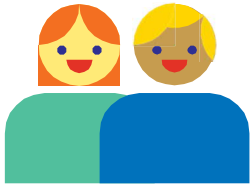
Lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun varmistetaan, että kavereita siirtyy samalle luokalle, huolehditaan tiedonsiirrosta tulevalle opettajalle. Luodaan turvallinen jatkumo, jossa lapsen yksilölliset tarpeet turvataan.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. Varhaiskasvatusturva lain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan ohjeet

Opetushallitus

Valmistautuminen

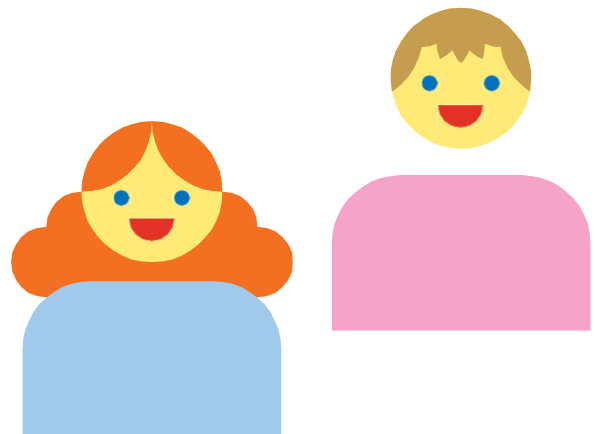
Henkilöstön havainnot
Lapsen ja huoltajan näkökulmat

* Suunnitelman laadinta

Arvioidaan lapsen aiemman Vasun toteutumista ja suunnitellaan tulevaa.

Lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet.

- Lapsen Vasukeskustelu
- Monialainen yhteistyö
- Yksilöllinen suunnitelma tavoitteet toiminnalle ja toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi

▲ * Tavoitteiden tarkentaminen

Suunnitelman laadinta *

TOIMINNAN PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI
havainnointi, suunnittelu, arviointi ja kehittäminen

ESIOPETUS

Suunnitelman laadinta *

3

Toimintakulttuurin kehittäminen ja leikin pedagogiikka

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen

Helsingissä toimintakulttuuri tunnustetaan yhdeksi keskeiseksi laatutekijäksi varhaiskasvatuksessa. Johdon tehtävä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille sekä tiedostaa sen muotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä.

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia ja se muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, joka puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu:

- 1 arvoista ja periaatteista
- 2 työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- 3 oppimisympäristöistä ja työtavoista
- 4 yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- 5 vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- 6 henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- 7 johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- 8 toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

Varhaiskasvatuksen suunnittelussa, järjestämisessä ja kehittämisessä huomioidaan lapsen edun ensisijaisuus. Lapsen etu otetaan huomioon yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti. Työtavat ovat pedagogisesti perusteltuja ja tukevat lapsen kehitystä ja oppimista.

Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvä mallina lapsille. Pedagoginen toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö ja vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen ja ennaltaehkäisyyn.

Keskustelussa otetaan esiin dokumentoinneista ja havainnoinneista saatu tieto, toiminnassa vallitsevat arvot ja vuorovaikutus, oppimiskäsitys, leikin merkitys, sen toteutuminen ja oppimisympäristöjen ulottuvuudet. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen on edellytys arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumisessa. Henkilöstön kanssa pidetään yllä keskustelua, joka liittyy toimintakulttuurin tunnistamiseen, kehittämiseen ja arviointiin. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Toimintakulttuuriin vaikuttaa keskeisesti johtaminen. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelmaa, yksikön toimintasuunnitelmaa ja siihen perustuvia käytäntöjä sitoutuneesti yhdessä toteuttava työyhteisö. Pedagogista toimintaa kehitetään, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä työyhteisön, lasten ja huoltajien kesken. Johtajan ja työyhteisön vuorovaikutus, sovitut toimintatavat, kehittävä arviointi ja osaamisen johtaminen auttavat onnistumaan.

Oppiva yhteisö

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan.

itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen on kaiken perusta. Myös huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistää yhteisön oppimista.

Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä ja luotamme toistemme osaamiseen. Yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

3.2. Leikin pedagogiikka

Leikki on kantava teema Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lapsi saa leikkiä varhaiskasvatuksessa joka päivä. Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Laaja-alaisen osaamisen ja oppimisen alueiden sisällöt näkyvät leikin pedagogiikassa. Leikissä lapsi heijastaa elinpiiriään ja kokemusmaailmaansa. Se on keskeinen ilmaisukanava lasten tunteille ja tärkeä hyvinvoinnin lähde.

Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Toiminnassa luodaan olosuhteet pitkäkestoiseen leikkiin.

Leikki mahdollistaa lasten keskinäisen vuorovaikutuksen toteutumisen. Henkilöstö tukee leikkeihin pääsemisessä ja varmistaa kaikkien lasten osallisuuden toteutumisen vertaisryhmässä.

Henkilöstö tiedostaa ja tunnistaa lapsen leikin kehityksen vaiheet. Henkilöstö osaa tukea ja rikastaa leikkiä laaja-alaisen osaamisen ja

oppimisen alueiden sisällöllä kehitysvaiheiden erityispiirteet huomioiden. Leikin vaiheet kehittyvät toisiinsa limittyneinä, ja kehitys tapahtuu jokaisen lapsen kohdalla yksilöllisesti.

Leikki on aluksi aikuisen ja lapsen välistä kontakti- ja vuorovaikutusleikkiä. Tämän jälkeen lapsen kiinnostus ympäröivään maailmaan kasvaa, jolloin leikki alkaa kohdistua esineisiin ja niiden tarkoituksiin. Näissä leikin varhaisissa vaiheissa lapsi leikkii yleensä joko yksin tai rinnakkain. Yksin- ja rinnakkaisleikki kehitty hiljalleen yhteisleikkiin, jolloin lapsiryhmän välisessä leikissä muotoutuu erilaisia vuorovaikutussuhteita ja rooleja. Leikin teemat kumpuavat lasten kokemusmaailmasta. Roolileikin myötä leikin muodot kehittyvät edelleen kohti ilmaisu- ja juonellisia leikkejä sekä sääntöjen neuvottelua vaativia leikkejä ja yhteispelejä.

Leikkiin osallistuva henkilöstö on selvillä lasten leikkien sisällöstä ja teemoista. Leikkien havainnointi tuottaa arvokasta tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Leikkien kautta on mahdollista päästä sisälle lasten maailmaan ja lasten mielenkiinnon kohteisiin. Leikeistä nousevat teemat toimivat pohjana yhteisen toiminnan suunnittelulle.

3.3. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Helsingin moninainen väestörakenne, kulttuuritarjonta sekä monipuoliset palvelut lisäävät lasten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Helsingissä kehitetään systemaattisesti toimintamalleja lasten ja nuorten eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä kuullaan ja arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehitty osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa osallisuutta.

Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdeluiksi yhdenvertaisina. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta.

Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia miten kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Tiedostamme, että vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille.

Sukupuolitietoisessa varhaiskasvatuksessa lapsia rohkaistaan tekemään valintoja ilman sukupuoleen sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti.

3.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstö on lapsille kielellisenä mallina ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin. Lapsen omaa äidinkieltä arvostetaan ja sen käyttö mahdollistetaan suomen tai ruotsin kielen oppimisen rinnalla. Varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä (S2) -opettajat ovat tukena kieli- ja kulttuuritietoisessa toiminnassa sekä vieras- ja monikielisten lasten suomen kielen taitojen kehittämisessä.

Lasten osallisuuden takaamiseksi varmistetaan, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja

ymmärtää ympäristönsä tapahtumia.

Helsingiläisessä varhaiskasvatuksessa tehdään kaupungin moninaisuus tutuksi lapsille. Yhdessä luodaan oppimisympäristö, jossa vahvistetaan kulttuurien välisiä yhteneväisyyksiä ja positiivista ilmapiiriä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö käy avointa ja rakentavaa keskustelua suomalaisesta kulttuuriperinnöstä, laajemmin moninaisen kulttuurin merkityksestä ja siitä, mitä on olla helsinkiläinen.

Varhaiskasvatuksessa luodaan vuorovaikutusilmapiiri, joka tukee lasten osallistumista ja itseilmaisua, ja jossa kunkin lapsen yksilöllisyyttä ja perhekulttuuria arvostetaan. Yhteisiä piirteitä ja eroavaisuuksia käsitellään myönteisillä tavoilla. Lapsiryhmän toiminnassa hyödynnetään huoltajien asiantuntijuutta kulttuuriensa tuntijoina.

Varhaiskasvatuksessa luodaan vuorovaikutusilmapiiri, joka tukee lasten osallistumista ja itseilmaisua ja jossa kunkin lapsen yksilöllisyyttä ja perhekulttuuria arvostetaan.

3.5. Oppimisen alueet

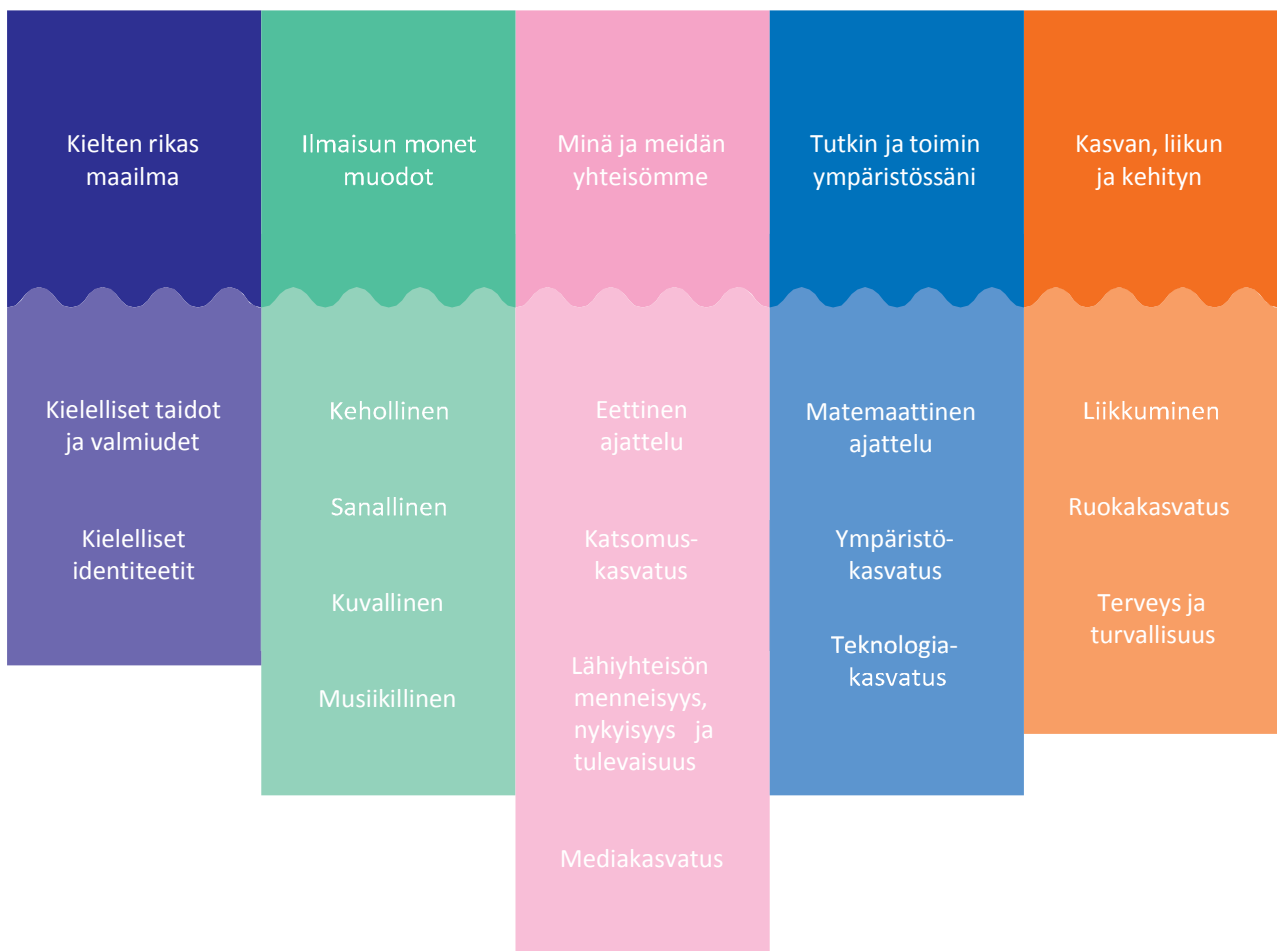
Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja ehytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- 1 Kielten rikas maailma
- 2 Ilmaisun monet muodot
- 3 Minä ja meidän yhteisömme
- 4 Tutkin ja toimin ympäristössäni
- 5 Kasvan, liikun ja kehityn

Ehytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa ilmiöpohjaisen oppimisen, asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja valmiuksien mukaisesti.

Oppimisen alueet

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Varhaiskasvatuksessa kieli ja kielet ovat lapselle samalla sekä oppimisen kohde että väline vuorovaikutukseen, itsensä ilmaisemiseen, osallisuuteen, vaikuttamiseen ja tiedon hankkimiseen. Lapselle annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan. Lapsen kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä tiivis yhteistyö huoltajien kanssa.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Varhaiskasvatuksessa ymmärretään, että lapsi voi omaksua useita kieliä samaan aikaan. Tällöin kielitaidon kehittyminen ja käyttäminen voi olla eriytynyttä. Lisäksi tiedostetaan, että lasten kielelliset kasvuympäristöt eivät ole samanlaisia. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellisen kehityksen tuke-

misessa huomioidaan lapsen iän lisäksi yksikölliset erot kielellisen kehityksen tasossa ja kielellisissä kasvuympäristöissä.

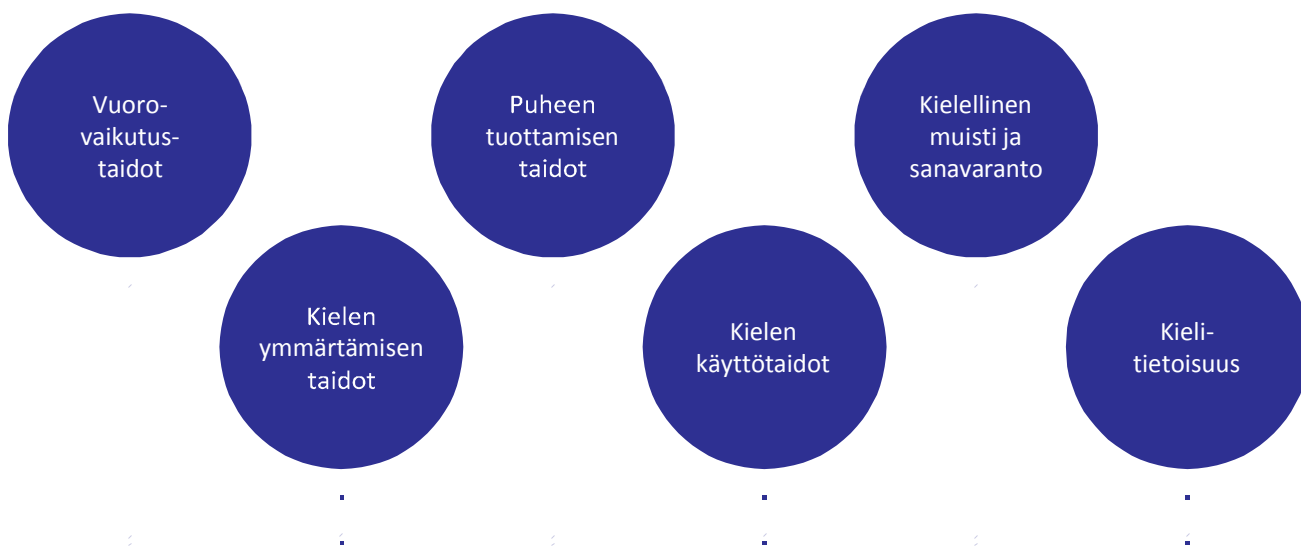
Helsingiläisessä varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä, että kaikkien lasten suomen kielen taidot kehittyvät, ja että jokainen lapsi voi oppia kielen välityksellä uusia asioita. Kielellisen kehityksen kannalta keskeisiä taitoja, joita vahvistetaan johdonmukaisesti varhaiskasvatuksessa, ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen ja puheen tuottamisen taidot sekä kielen käyttötaidot. Lisäksi varhaiskasvatuksessa kehitetään lapsen kielellistä muistia ja sanavarastoa sekä kielitietoisuutta.

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapset kokevat tulevaisuutta kuulluiksi vuorovaikutustilanteissa ja heidän sanallisiin ja ei-sanallisiin aloitteisiin reagoidaan.

Toiminnan sanallistaminen, tarkan ja kuvailevan kielen käyttö sekä monipuolinen kielellinen mallintaminen kehittävät lapsen kielen ymmärtämisen ja tuottamisen taitoja. Tarvittaessa käytetään myös kuvia ja tukiviittomia toiminnan havainnollistamisessa ja kielitaidon kehittämisen apuna.

Kielen käyttötaitoja kehitetään harjoittelemalla kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua.

Kielten rikas maailma, osa-alueet

Eläytyminen, huumorin käyttö, erilaisiin teksteihin tutustuminen sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lapsen kielenkäyttötaitoja. Kiireetön keskustelu, lukeminen, tarinoiden kerronta, kielellä leikkely, laululeikit, lorut ja asioiden nimeäminen tukevat erityisesti sanavaraston ja kielellisen muistin kehittymistä.

Lapsille luetaan rikkaita ja vaihtelevia tekstejä ja tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja muita sanallisia viestejä dokumentoidaan.

Helsingissä tehdään yhteistyötä oman alueen kirjastojen, teatterien, muiden kulttuuritoimijoiden ja yhdistysten kanssa, jotka tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia tutustua kieliin, kulttuureihin ja taiteeseen. Kielitietoisuuden suunnitelmallinen kehittäminen ja siihen liittyvä toiminallisuus kuuluvat jokaiseen päivään.

Kieli- ja kulttuuritietoisuus Helsingissä

Helsingissä varhaiskasvatus järjestetään pääasiallisesti suomeksi ja ruotsiksi, mutta varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä. Lasten kielet, kulttuurit ja katsomukset ovat näkyvä ja arvokas osa varhaiskasvatuksen arkea ja lapsille tarjotaan tilaisuuksia tutustua eri kieliin. Tavoitteena on, että lapset oppivat suomea ja muita kieliä monipuolisesti.

Varhaiskasvatuksessa jokaisella lapsella on oikeus käyttää äidinkieltään ja eri kielten rinnakkainen käyttö nähdään luontevana ja merkityksellisenä. Lisäksi ymmärretään, että lapsen oman äidinkielen/-kielten kehittyminen toimii pohjana suomen ja muiden kielten oppimiselle.

Lapsen äidinkielen/-kielten kehityksestä vastaavat ensisijaisesti huoltajat. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen/-kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. Tarvittaessa lapsen kielellisten taitojen tukemiseksi laaditaan huoltajien kanssa suunnitelma osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan runsaasti mahdollisuuksia käyttää ja oppia kieliä monipuolisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Lisäksi lapsi oppii ja omaksuu kieltä osana arkielämän toimintaa, kun henkilöstö toimii kielitietoisesti.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa henkilöstö sanoittaa toimintaansa, käyttää tarkkaa ja kuvailevaa kieltä, lukee sekä mallintaa lapselle uutta sanastoa ja kielellisiä rakenteita sekä tukee lapsen kielen käyttötaitojen kehittymistä vuorovaikutustilanteissa.

Varhaiskasvatuksessa alkavia kielipolkuja suunnitellaan yhdessä esi- ja perusopetuksen kanssa, jotta lapselle voidaan taata kielen oppimisen jatkumo varhaiskasvatuksen jälkeen.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyttä tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää

niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun.

Kielikylpy

Helsingissä tarjotaan varhaiskasvatuksesta perusopetuksen loppuun asti jatkuvaa ruotsin kielen kielikylpyä. Ohjelman tavoitteena on, että lapsi saavuttaa vahvan kielitaidon molemmissa kotimaisissa kielissä. Helsingissä kielikylpypolku alkaa 3-6-vuoden ikäisenä ja jokainen kielikylvyssä aloittanut lapsi saa paikan kielikylpynä toteutettavasta esi- ja perusopetuksen ryhmästä.

Kielikylvyssä altistuminen ruotsin kielelle on ohjelman alussa runsasta ja varhaiskasvatus järjestetään kokonaan ruotsiksi. Ruotsin kielen omaksumista ja oppimista tuetaan kielikylpy pedagogiikan periaatteiden mukaisesti ja lapselle puhutaan ruotsia. Lasta kannustetaan ruotsin kielen käyttöön ja sen harjoitteluun järjestetään runsaasti tilaisuuksia. Lapset voivat kuitenkin aina halutessaan käyttää suomea.

Yhteistyö huoltajien kanssa on kielikylvyssä tärkeää ohjelmaan sitoutumisen kannalta. Huoltajia ohjataan käyttämään kotona suomea mahdollisimman paljon ja monipuolisesti, jotta myös lapsen suomen kielen taito kehittyy. Lisäksi huoltajille tehdään näkyväksi, että kielikylpypolku jatkuu varhaiskasvatuksesta, esiopetukseen ja edelleen perusopetuksen 9. luokan loppuun asti.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa vähintään neljäsosa toiminnasta toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin suomeksi. Ryhmässä voi olla lapsia, jotka puhuvat kyseistä kieltä äidinkielenään ja lapsia, joille kumpikaan käytetyistä kielistä ei ole äidinkieli. Tällöin päätetään tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, tukeeko kaksikielinen varhaiskasvatus lapsen kielellistä kehitystä tarkoituksenmukaisesti.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan siten, että molempia kieliä käytetään johdonmukaisesti ja suunnitelmallisesti. Lasten kielellistä kehitystä tuetaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Tavoitteena on, että lapsen kielitaito molemmissa kielissä kehittyy vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Lapsia kannustetaan käyttämään molempia varhaiskasvatuksen kieliä.

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa korkeintaan neljäsosa toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin suomen kielellä. Kielirikasteisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä ja kielenoppimista kohtaan.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä tavoitteellisesti sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Ilmaisun eri muodot sisältyvät monipuolisesti lasten leikkeihin.

Helsingissä lasten laaja ja moninainen ilmaisu- ja kulttuurikasvatus toteutetaan yhdessä kulttuuritoimen eri toimijoiden sekä taiteellisten järjestöjen kanssa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta. Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa.

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle.

Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa. Museot ja galleriat ovat myös varhaiskasvatuksikäisille tärkeitä taiteen kokemisen ja oman tuottamisen sekä leikin ja leikillisten kohtaamisten paikkoja.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisuuden** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen aktiiviseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lapset kokevat musiikkia soiton, laulun, tanssin, leikin ja kuunteluelämysten kautta. Yhdessä soittaminen, yhteisen sykkeen ja tempon kokeminen sekä vuorottelun ja kuuntelun harjoittelu tukevat kielitaidon kehittymistä sekä muita vuorovaikutuksen taitoja laaja-alaisesti. Lapset saavat kokemuksia musiikin tahdissa liikkumisesta, kehosoittamista ja perussykkeestä. Taidekokemus laajenee onnistumisten ja leikkillisyyden kautta.

Kuvallisen ilmaisuuden tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lasten kanssa tutustutaan väreihin, muotoihin ja materiaaleihin, kuvataiteen eri tekniikoihin ja loputtomiin luovuuden mahdollisuuksiin. Hienomotorisia taitoja edistäviä menetelmiä harjoitellaan elämysten ja onnistumisten kautta.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ja keholliseen** ilmaisuun esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppi-

miseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla yhdessä lapsia askarruttavia eettisiä tai katsomuksellisia kysymyksiä. Lasten ihmettelyleille annetaan tilaa, ja heidän kysymyksiinsä tartutaan luontevasti ja hyväksyen.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä.

Helsingissä huoltajien kanssa keskustellaan perheiden kulttuureista ja katsomuksista sekä miten ja missä määrin ne voidaan huomioida lapsiryhmän toiminnassa. Perheiden kulttuuriset ja katsomukselliset taustat nähdään lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen voimavaroina.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus on sitouttamaton eikä lapsia ohjata minkään uskonnon tai katsomuksen mukaan. Huoltajille kerrotaan, millä tavoilla lapsiryhmässä edustettuina olevien uskontojen ja katsomusten perinteisiin, tapoihin ja rakennusarkkitehtuuriin tutustutaan yhdessä lasten kanssa osana lapsiryhmän toimintaa.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla. Lastentarhamuseo, Helsingin kaupungin museo sekä Kansallismuseo toimivat tärkeinä pedagogisina yhteistyökumppaneina.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien vielä muotoutumattomien mahdollisuuksien ja ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Mediassa esiintyviä teemoja ja niihin liittyviä tunteita ja ajatuksia käsitellään monipuolisesti yhdessä lasten kanssa. Mediasisältöjen tuottamista ja siihen liittyvää vastuullisuutta harjoitellaan rikkaassa mediaympäristössä ja monipuolisin välinein.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Helsingin kaupungissa tavoitteena on yhtenäinen, laaja-alaisen tiede-, teknologia- ja taidekasvatuksen (STEAM) polku varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti lapsen matemaattisen ajattelun, luonto- ja ympäristösuhteen sekä teknologiasuhteen kehittymistä. Lapsen tutkimisen ja ajattelun taitoja sekä teknologisen soveltamisen taitoja vahvistetaan tutkivalla ja kokeilevalla työtavalla. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemään kysymyksiä, etsimään niihin vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Matemaattinen ajattelu

Varhaiskasvatuksen matemaattinen näkökulma tukee lasten kehittyviä valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään sekä syy- ja seuraussuhteita. Lapsia innostetaan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Heitä kannustetaan tarkastelemaan, pohtimaan ja kuvailemaan havaintojaan monipuolisesti esimerkiksi sanallisesti, kuvallisesti, kehollisesti tai eri välineiden avulla.

Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lukukäsitteen muotoutumista tuetaan kaikenikäisillä lapsilla. Lapsia ohjataan lukumäärien havainnointiin leikkien yhteydessä. Lapsen kasvaessa laajennetaan lukukäsitettä lukujen suhteisiin esimerkiksi kokeilemalla mittaamista. Tilan hahmottamista sekä suhte- ja sijaintikäsitteitä harjoitetaan liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla. Syiden ja seurausten suhteisiin sekä ohjelmoinnin taustalla oleviin periaatteisiin tutustutaan leikin, lelujen ja pelien avulla. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja niiden geometrisia muotoja rakentelemalla, askartelemalla ja muovaillemalla. Aikakäsitettä avataan vuorokauden- ja vuodenaikojen havainnoimalla.

Ympäristökasvatus

Luonto- ja ympäristösuhteen kehittymistä tuetaan kolmesta näkökulmasta: oppiminen ympäristössä ja ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta.

Retkiä lähiluontoon ja kaupungin rakennettua ympäristöä hyödynnetään aktiivisesti sekä oppimisen kohteena että oppimis- ja leikkiympäristöinä. Lapsi innostuu havainnoimaan luonnon ilmiöitä eri aistein ja eri vuodenaikoina sekä oppii nauttimaan ja kantamaan vastuuta ympäristöstä ja sen hyvinvoinnista.

Emotionaalinen ja esteettinen ympäristösuhde vahvistuu, kun kaupunkiympäristö tarjotaan tehdään tutuksi. Arkipäivän ympäristöön ja siinä esiintyviin aineisiin ja materiaaleihin tutustutaan kaikkia aisteja käyttäen.

Varhaiskasvatuksessa edistetään kestävästä kehityksestä kiinnittämällä huomiota esimerkiksi energiansäästöön, jätteen määrän vähentämiseen ja lajitteluun sekä kuluttamisen ja liikkumisen ympäristövaikutuksiin.

Teknologiakasvatus

Lapsen teknologiasuhde kehittyy, kun tutustutaan, miten erilaiset arkipäivän teknologiset laitteet ja järjestelmät, kuten kodinkoneet, tieto- ja viestintätekniikka sekä kulkuvälineet toimivat. Teknologian soveltamisen taitoja harjoitellaan rohkaisemalla lapsia yhdessä kehittämään luovia ratkaisuja ja toteuttamaan ideoitaan esimerkiksi eri materiaaleista ja erilaisin välinein rakentelemalla, askartelemalla ja muovaillemalla tai muita ilmaisia keinoja käyttäen. Erilaiset ohjelmoitavat välineet tarjoavat mahdollisuuksia lasten matemaattisen ajattelun kehittämiseen sekä teknologisten taitojen harjoitteluun.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Helsingissä lähtökohtana on, että jokainen lapsi omaksuu liikunnalliset perustaidot ja tottumukset. Fyysisen aktiivisuuden ja motoristen taitojen harjoittaminen ovat luonteva ja säännöllinen osa lapsen varhaiskasvatuspäivää terveellisen ja riittävän ravinnon lailla.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Monipuolisen liikkumisen näkökulma innostaa lapsia kokemaan liikunnan iloa sisällä ja ulkona, kaikkina vuodenaikoina, ohjatusti ja omaehtoisesti sekä vaihtelevilla kuormitustasoilla. Ryhmässä liikkuminen rakentaa lasten itsetuntoa sekä vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja, kehontuntemusta ja -hallintaa.

Henkilöstön tehtävä on suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt kannustavasti ja innostavasti niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana.

Varhaiskasvatuksessa paneudutaan monipuolisen liikunnan muotoihin, välineisiin ja paikkoihin. Huolehditaan siitä, että jokainen lapsi saa onnistumisen ja ilon kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Liikkumisen ja motoristen taitojen opettelussa edetään leikkien, retkien ja pelien avulla lasten iän- ja kehitystason mukaisesti perusliikkeistä, kehonhallintaan, tasapainoon ja koordinaation kehittymiseen. Lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla ja liikkua.

Lapsia innostetaan päivittäiseen arkiliikuntaan ja liikkumaan erilaisissa ympäristöissä yhteistyössä huoltajien kanssa

Lasten kanssa opetellaan **turvallisuuteen** liittyviä asioita kohtaamalla erilaisia riskejä aikuisen valvonnassa päivittäisissä tilanteissa. Näin käsitellään myös lähiliiken- teessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Ruokakasvatus tukee myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen, sekä kannustaa terveellisiin ja ympäristön kannalta vastuullisiin ruokatottumuksiin. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, ravitsevaan syömiseen ilman painostusta. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen yhdessä aterioimisen kulttuuria, keskustelevaa yhteisöllisyyttä ja hyviä pöytätapoja. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta ja erilaisista kokemuksista keskustelu, tarinat, laulut ja leikinlasku edistävät myönteisen kokemuksen rakentumista.

Kuinka onnistumme tässä?

Esimerkki toiminnan arvioinnista

Havainnoimme ja osallistumme lasten leikkiin, saamme tietoa lasten keskinäisestä vuorovaikutuksesta, heidän kiinnostuksen kohteistaan ja elementtejä ryhmän varhaiskasvatuksellisiin sisältöihin.

Osaamme perustella toimintamme pedagogisen sisällön.

Varmistamme, että toimintamme perustuu yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteille.

Toimintamme vastaa laaja-alaisen osaamisen tavoitteita sisältäen monipuolisesti kaikki oppimisen eri alueet.

4

Kehityksen ja oppimisen tuki

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatusta ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Lasten tukeminen toteutuu ensisijaisesti lähipäiväkodissa varhaiskasvatuksen perustoiminnan yhteydessä.

Lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Tuki koostuu yksilöllisistä, yhteisöllisistä sekä oppimisympäristöön liittyvistä ratkaisuista.

Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi ja saa myönteistä minäkuvaa vahvistavia onnistumisen kokemuksia.

Lapsen saama tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen. Tuki sisältää lapsen kehitykseen, oppimisen tukeen ja hyvinvointiin liittyvät vastuut, työnjaon, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistavan ja arvioinnin.

Yhteistyö

Tuen tarpeen havainnointi, tuen suunnittelu ja toteuttaminen sekä arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien ja tarvittaessa muiden lapsen ja perheen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa.

Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajien suostumuksella lapsen edun ensisijaisuus huomioon ottaen. Lapselle annetaan tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti.

Varhaiskasvatus erikoissairaanhoidossa varmistetaan tapauskohtaisesti keskinäisellä yhteistyöllä.

Lapsen huoltajille annetaan ajoissa tietoa pidentyneen oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista.

Tuen toteuttaminen:

Pedagogiset järjestelyt

- suunnitelmallinen pienryhmätoiminta
- ryhmien joustava muuntelu
- oppimisympäristöjen muokkaaminen
- kommunikaation tukeminen (kuvat, digitaaliset välineet, tukiviittomat ja piirtäminen)

- selkeä päiväjärjestys
- päivittäisten toimintojen rytmittäminen
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tuki
- lapsikohtainen ohjaaminen

Rakenteelliset järjestelyt:

- varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki
- erityisavustajan tuki
- avusteinen ryhmä
- tehostettu varhaiskasvatuksellinen tuki
- integroitu erityisryhmä
- erityisryhmä

Kun pelkkä pedagoginen tuki ei riitä, lapsen hoito- ja kasvatushenkilökunta ja huoltajat laativat esityksen rakenteellisesta tuesta. Esityksessä kuvataan lapsen saama pedagoginen tuki ja perustelut rakenteelliselle tuelle.

Ensimmäistä kertaa rakenteellista tukea esitettäessä edellytetään varhaiskasvatuksen ulkopuolisen asiantuntijan lausuntoa, jota hyödynnetään tuen kohdentamisessa ja tukemisessa. Lausunto päivitetään edelleen aina tilanteissa, joissa lapsen kehitys ja etu sitä edellyttävät. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi henkilökuntaa ja huoltajia, kun lapsen kehitys askarruttaa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten asiantuntemusta, on näiden osallistuttava arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä. (Varhaiskasvatustaki 23§)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Toiminnan tavoitteiden saavuttamista, annetun tuen toteutumista sekä vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti ja suunnitelmaa muutetaan tarpeen mukaan.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan:

- Pedagogiset ratkaisut: oppimisympäristö, pedagogiset järjestelyt ja työtavat
- Rakenteellinen tuki: Varhaiskasvatuksen aluepäällikön hyväksymä lapsen kasvun ja kehityksen edistämiseksi suunnattu resurssi
- Yhteistyö ja palvelut: mm. vastuut, yhteistyö huoltajan ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa, kuljetukset
- Tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat: Suunnitelmaan kirjaetaan, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet.

Sovitut ja kirjatut asiat integroidaan ryhmän pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja toimintaan.

Tuki muodostuu yksilöllisistä, yhteisöllisistä sekä oppimisympäristöön liittyvistä ratkaisuista. Lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet.

5 Dokumentointi, arviointi ja kehittäminen

5.1. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Varhaiskasvatuksen arviointi

Varhaiskasvatuksen rakenteen ja sisällön arviointi perustuu Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) julkaisemaan Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -asiakirjaan.

Varhaiskasvatuksessa toiminnan arviointi on velvoittavaa ja sen tarkoituksena on toiminnan laadun kehittäminen ja parantaminen. Arviointia toteutetaan Helsingin varhaiskasvatussuunnitelman, yksiköiden toimintasuunnitelmien sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden pohjalta. Arvioinnin menetelmiä ovat itsearviointi, pedagoginen dokumentointi, vertaisoppiminen sekä hyvien käytäntöjen jakaminen.

Varhaiskasvatuksen arviointi Helsingissä

Arviointi perustuu dokumentoituun tietoon, jota kerätään organisaation eri tasoilta ja eri menetelmin. Helsingissä henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Itsearviointiin kiinnitetään erityisesti huomiota henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen laadun, sisällön sekä lasten sensitiivisen kohtaamisen arviointiin.

Varhaiskasvatuksen järjestäjänä Helsinki arvioi rakenteellisten tekijöiden lisäksi toteutuneen varhaiskasvatuksen laatua. Asiakaspalautteiden ja asiakaskyselyjen kautta saatua tietoa käytetään toiminnan kehittämisessä ja arvioimisessa. Tuloksia käsitellään perheiden kanssa ja niiden pohjalta nostetaan kehittämistarpeita. Yhteisiä kaupunkitasoisia tavoitteita nousee myös kaupungin strategiasta, jolloin arviointia toteutetaan osana kaupungin strategian arviointia.

Varhaiskasvatusyksiköiden toimintasuunnitelmien ja Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien laatua ja toteutumista arvioidaan vuosittain kehittävän arvioinnin periaattein.

Yksikkökohtainen toimintasuunnitelma laaditaan vuosittain varhaiskasvatuksen kaikissa eri toimintamodoissa. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmasta ja strategiasta nousevat tavoitteet ohjaavat toimintasuunnitelman laatimista ja siihen kirjataan

toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yksikkökohtaisen toimintasuunnitelman lisäksi toiminta suunnitellaan ja arvioidaan ryhmäkohtaisesti.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa arvioidaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa sitä, miten lapsen kasvun, oppimisen, kehityksen ja tuen tarpeisiin on vastattu ja kuinka lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet on otettu huomioon.

5.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä varhaiskasvatuksen lapsilähtöisessä suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Suunnitelmallisen pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta.

Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan lapsen oppimisen ja taitojen näkyväksi tekemiseen sekä kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arviointiin.

Dokumentti tallettaa muistiin, auttaa hahmottamaan kokonaisuuksia, näkemään kehitystä sekä suunnittelemaan ja arvioimaan tavoitteita ja toimintaa.

Pedagogista dokumentointia tehdään monella tavalla ja monenlaisilla menetelmillä. Näitä ovat muun muassa kirjatut ja muuten tallennetut havainnot ja keskustelut, haastattelut, toiminnan ja leikkien kuvaaminen ja sanoittaminen, portfoliot ja kasvunkansiot, kuvat, äänitallenteet, videot, itse tehdyt lehdet, mediaesitykset ja projektiesittelyt.

Suunnittelun, arvioinnin ja jatkuvan kehittämisen periaate

- Arviointi on systemaattista ja jatkuvaa.
- Pedagoginen dokumentointi ja havainnointi ovat arvioinnin pohjana.
- Arviointi perustuu niille tavoitteille, joita Vasussa toiminnalle asetetaan.
- Arvioinnissa huomioidaan toimintasuunnitelma ja lapsen vasu.
- Lapset ja huoltajat saavat osallistua arviointiin.

